

Rut

Naomi ayä axumgut

¹ Tupä Israel nanä kingu wenäne, Israel äminde kepkatānu gusit tiwän, naxu wenä tikut. Tiwän Juda nanä täpātu Betelehem yiwixakulu, mängätnä, wawakngä täpäyat yang päpän, Israelu teke, womsimu kantri Moap päku yiwitningge kukin. ² Wäwi uläpä umanä Elimelek, tiwän mängätnä Naomi, tiwän wawakngä uläpäyatde umanu Malon, Kilion yang. Uyänggwälu Efralunetä sakngälakin. Tiwānu taunä Betlehemu uwomu Judaxätān. Uwomu aleke päku Moap yiwikin.

³ Päku yiwihika, Elimelexu aweke kungäxawän, Naomi wawakngä täpäyatkät inäkän yiwihika, ⁴ wawakngä mängätnä Moap nanä päkumäläk. Umanä Opa, Rut, yang. Moap päku, krismasu 10 yiwike, ⁵ wawakngä Malon Kilion yangkäyā undä kumgumäläk. Ayä wawakngä uläpäyat yangu undä teke kumgin, Naomin.

Naomixät Rutkät Betlehem kukumäläk

⁶ Womsimu Moap yiwixawän, “Yawetä ämināmbamu apu gatängyämike, naxu wuyäne nanä yäminggak,” yawä natäpğut. Tikengä Moap teke ayinä täpäyatkät hipdu kuningge tändäkngakin. ⁷ Tike ayiwixakut womu teke, hipdu Juda kep womune kuningge kahit täpäne kukin.

⁸ Täku kahitbäna ayinä yänikut, “Hipdu mingsä yot gihänggihä kukahon. Gitdä näxät, axumgin äminkätde tahakumäläk bimä täknga, Yawetä gitde gwälam hikngä pahayok. ⁹ Yawetä gatängdamän, apsä päke, ile yolune gupsäng yiwi-son,” yake, kis pahangyämän, kwänämnä duksäng tikumäläk.

¹⁰ Tixäwik, “Undanä. Nilu notdambamde gäxät kunim,” yang inikumäläk.

¹¹ Tiwän “Ayina hikngä, kukahon, yotsäle. Inale kunim, näxälun? ‘Wawakngä äpmembä dukngiwän itä pähimäläk,’ yang natäxamäläk?” yang yänikut Naomitän. ¹² “Ayina hikngä, yotsä hipdu kukahon, inale nä äminäläke alit. Ge apna tänangäsändo. Nina natäpa wawak dukngitnangäsä tiwän, kupilä anggwenunekän apna täke, wawaknga dukngiwa, ¹³ gilü ile yiwixawät takahimäläk? Bä wäwi täpätuyi dayikengu, apsäle doxuhimäläk? Ayina hikngä, undana. Meyä gitdä pämläxu nätä pätdä ayapmik, inale Yawetä nä maha temängamikut,” yang yänikut.

¹⁴ Unin yäniwän, hipdu duksäng hikngä tikumäläk. Tike Opa hawanä kis tahangämike, yotnäle kukut. Tiwändeyä Rulu Naomixät gatäke kuhimäläkge natäpgut.

¹⁵ Tiwän, Naomitä inikut. “Kayo. Notda mängälu notnämbamkät anätunäxätde hipdu axunggak. Gäxäyä kuwi kukahon,” yang inikut.

¹⁶ Tiwändeyä Rutdä using inikut. “Anggapmambitde mananing yäpiké, hipduna kuwitde mananing yäpiyo. Säneka kuwi, näxäyä axuwit. Säneka yiwi, näxäyä une yiwit. Gäle

notdambamu näle notna. Gäle Anätuka näle Anätuna. ¹⁷ Säneka kupi, näxäyā une kupa kwayining. Nilu kungäkḡäkänā matāwīk. Tike hängä täpätutā matāwānu, Yawetā meyā bulāmbam hikngā namikge natāxat,” yang inikut. ¹⁸ Tiwān Naomitā kawānu, Rulu ixāt kuhimälākge kitokakut. Tiwān axuwikge ining yāpikulu undan tekut.

¹⁹ Tiwānā unetā kuhika, ku Betlehem kundopgumälāk. Kundopāt Betlehem nanā undätä duksang kulakaxāwīk, mängälatā “Naomimbā an?” yang yakin.

²⁰ Yawā “Naomi yangu mananinong. Mara yang naninong, inale Anātu Kitokngänā Käyā Täpätā yiwikyiwiknga alahawān wāyi hikngā tikut,” yang yānikut, Naomitān.*

²¹ Tikengā hipdu using yānikut. “Anetā teke kukumu, hängāna meyā. Tiwāndeyā Yawetā hipdu moyo hikngā nanitākāpuk. Ge Naomi yangu inale nanining? Yawetā nā alahawān malit. Kitokngänā Käyā Täpätā meyā anamik,” yang yānikut.

²² Wamu ulāknga Naomitā Moap kep teke, ayinä Rulu Moap nanā täpāxāt hipdu kukumälākḡāne. Täpduxu uwomkätanu sānggum bimā bali yang yānikayingu moyokān matāxawā, Betlehemu kundopgumälāk.

2

Rulu Boasde wuyāne pahakut

---

* **1:20:** Naomi yangu yāpuli kulakak. Mara yangu yāpuli meyā.

¹ Naomile ayä Elimelekät nanä täpätu hängänämbamgän tiwän umanä käyä. Uläpä umanä Boas.

² Rut Moap nanä täpätä Naomi inikut. “Tewi wuyäne kuwa, imindäka ilakngä nandupänu, ile mehene kuxäwik, bali salinu itä matäxawän epningu butuwit,” yawän, “Ayina hikngä, kuyo,” yang inikut, Naomitän.

³ Tiwän Rulu axu, nak matäkakin äminde mehene yäwaxäwik, bali itä matäxawä epginu, bututäke kukut. Puyä ulängä kukulu, Boas Elimelekät nanä uläpätäne yangu äpmeyä katapgut.

⁴ Awahaxawä, inä unggwenunekän Boasu Betlehemdä apu, nak matäkakin äminu “Yawexälu gikä,” yang yäniwän, yäkwäle “Yawetä pahawän nomändän yiwiläk,” yang inikin.

⁵ Tiwänä Boasdä nak matäkin ämindäne kuhiläle tuwängukut täpä inikut. “Mängälämätexu aläpä imindäne?” yawän,
⁶ yäkwäle using inikut. “Uläpä Moap nanä, Moapdä Naomixät apgumäläxunin. ⁷ Tembänä apu ‘Täkembä tewi nak matäkaying äminde mehene yäwaxäwik, bali awamäxawä däpäkngä epningu butuwit?’ yang nanike, bututäkapuk. Tiwändeyä gepmäne matekngä wesim yiwän täkaying,” yang inikut.

⁸ Tiwänä Boasdä Rut inikut. “Kätäk natäxayo. Bali wuyä awomu maleke ku, täpätuyitäne tängälängäne mambutuyo. Mängälämätexu wuyä alängäne pahakayinggä kuxawä kuxäwik butuyo. ⁹ Wäwi säneka matäwayak yangu kätäk dayixäwik, mängälämätexu ixät pahakayingu mehene

yäwayo. Puyä ämina, ‘Malahawä maliyok,’ yangu kitokngä ayänit. Yanggäkalembä tiwä, axu itä uhike peningunin tangopso,” yang inikut.

¹⁰ Tiwänä Rutdä sopäsopä puke, kuhilä kewune täpu temäke inikut, Boasun. “Nä malä nanä. Tiwändeyä ilakngä inale nanduxaläk? Näle inale natäxaläk?” yawänä, ¹¹ Boasdä inikut. “Nä anatäpgum, apdatä kungaxawän, hawakale dasingga tahatäkapunggaläxun. Minggu, nangga, yotda yang peke, äminu tupä dondayixakuläkge apguläkge nä anatäpgum. ¹² Ge u tahakuläkge yäkwäle, Yawetä gamiyok. Yawe Israel nanäle Anätuninu anggandung yiwikge apguläk täpätä hängäläpä meyä gamiyok,” yang inikut.

¹³ Yawän, “Bulambam täpäna, gä näle ilakngäkänu usinggän nandupiläkge natäxat. Mängälämätexu gäle wuyäne pahakayingu umanä käyä, tiwän nä umana wenä. Geyä wam gwälangu gätä naniläkgä, meyä nätä pälu anggatängaminggak,” yang inikut, Rutdän.

¹⁴ Nak nänangäsä täpduk tiwän, Boasdä Rut inikut. “Ane apu, brelu päke, yanggä kaxalä täkngane pewi kaxalawä, nänggä,” yang inikut. Yawän, Rulu täkapu, bali matäkaying ämindä yiwikinune puku yiwikut. Tiwänä Boasdä sänggumde notnä puhäk hakinu imikut. Imän napän täke tiwän, naxu käwutdu ayiwikin.

¹⁵ Anake, bali butuwikge enaxawänä, Boasdä wuyä äminä kitokngä yänikut. “Bali awamäpeningunembä päpän kakexäyä, mainiwä mayäkayok. ¹⁶ Tike awamäpeningune nanä notnäxäyä aluliwä akopä pengäminong, tiwän

butuwik. Tiwänu maininggämätanong,” yang yänikut.

¹⁷ Geambutuxawän tukawän, bali u butukulu täku sipmäng yäwambän bulätäkän epä kawänu, meyänä 13 kilo bimä tikut. ¹⁸ Tiwän bali päke, taun täku, dasingdasingga päkulu hawanä iniwän kakut. Tiwän anapän täke tiwän yiwikinkät sike imikut.

¹⁹ Imän kake, “Äpmanu säne butuläk? Iminde wuyäne päläk? Äminu uläpä gandutewän päläxu, Yawetä pahawän nomändän yiwiyok,” yang inikut, Naomitän.

Iniwän Rutdä, inikut, iminde wuyäneka pahakulun. “Puyä ulängä pätdäne towikngä umanä Boas,” yang inikut.

²⁰ Iniwän, “Boasu Yawetä pahawän nomändän yiwiyok. Yawetä axumgin äminkät käluk yiwixaying äminkätde gwälam hikngä pahanggaxu dolexak,” yake using inikut. “Wäwi uläpä apnitde notnä hikngä. Ge notnäle natäke nindung yiwitangäsä täpätu,” yang inikut, Naomitän.

²¹ Iniwän, Rut Moap nanä uläpätä inikut. “Täkngatuxayä using nanik. ‘Puyä äminaxät unekän gatäke kuxäwik butuyo. Tixawän sänggum bimä undä matäwä puluwik,’ yang nanik,” yang inikut.

²² Tiwän Naomitä Rut inikut. “Ayina hikngä, mängälämätexu Boasde wuyäne pahakayingkät kuningu täke. Inale äminu täpätule wuyäne ku päxawi, tahawä maliyä,” yang inikut.

²³ Ge mängälämätexu Boasde wuyäne pahakakinkät gatäxäwik, bali pänggäwä puluwän, witkäyä pänggäwä pulukut.

Unggwengwenkätanu Rulu hawanäxät
yiwikumäläk.

3

Rulu ayäle täwakut

¹ Täpduxu gwendune hawanätä Rut inikut. “Ay-ina hikngä, nätä wäwi täpätu kake gama, itä mängätnäle täpän, yotsäne gupsäng yiwisimäläk.

² Boasde natäpso. Mängälämätexu ile wuyä pahaxawä ku butukuläxu uläpä apnitkät nanä.

Äpmanu tukwatde bali sipmäng yäwäxawä bulätä epukaying womune döpäkdöpäkngä uhinggiwik.

³ Ge yanggäka häluke, hängä kápängänä käyä gup-dane pahake, täwikga käluk pahake, uwomune kuyo. Tike nak yanggä yangu donapuluxawänu, alänggämänu maxuwi gandupsok.

⁴ Awäku pewänu, une hikngä pekgak yangu kätak kayo. Ge awexawänä, ku täwixu aomipewixu, nomnä bälängä omimbik däkähimgän tängenake, bäläng kwayimnäne peyo. Tiwänu itä dasingga tahaw-iläkge äpme ganiwik,” yang inikut.

⁵ Iniwän Rutdä inikut. “U yänggaläk usingu äpme undä pahawit,” yang yakut.

⁶ Tikengä Rulu bali sipmäng yäwäxawä bulätä epukakin womune ku, hawanätä dasingga inikulu, undä täwake pahakut.

⁷ Boasu nakngäxät yanggänäxät napän, täke hikngä tinggawän, bänipgwäläng natäke, bali pekinde kwayimune päku pekut. Pexawän, Rulu wepdäkän ku, täwixu bälängä pänguhikulu, nomnä däkähimu tängenake, bäläng kwayimnäne pekut.

⁸ Ge Boasdä kepdamände, dasingga tike enake, täpän täkwämbänu, mängälä täpätu bäläng kwayimnäne pekgawän kakut. ⁹ Kake, “Gä imin?” yawänä, Rutdä, “O bulämbam täpäna, nä Rut. Gä apnale notnä. Ge mängätdale täyo,” yang inikut.

¹⁰ Iniwän, “Yawele pahawän nomändän yiwiläk. Ge gwälam hikngä täknga äpmasim tahanggaläkgä, tupä hawakale tahakuläxu ayapmik. Wäwimätexu hängänämbamgänbä bä hängänä wenämbä unin ku apdale päpi yiwixätngäsä teyä usingu dolahaläk,” yang inikut. ¹¹ “Manatänatäliyo. Äminbamu taun yiwixayingu undä anatäxaying, Gä mängälä nomän täpä yangun. Ge wamu u yaläxu undä äpme tawake pahawit. ¹² Hiyäkän. Nä apdale notnä. Tiwändeyä apdale notnä hikngä täpätu undan. Tike nä atumaha bimä. ¹³ Kupiläne ane yiwiyo. Ge gwäsiyā katapnim. Dasingga, notnäle natäkengu, äpmembä mängätnäle täke gandung yiwik. Using tahawixu täke. Tike wenä tiwänu, Yawele umande yänggat. Nätä äpme täke gandung yiwit. Ge une pekgayo. Tixawän gwäsi tiwik,” yang inikut, Boasdän.

¹⁴ Tiwänä bäläng kwayimnäne pexawän, axwakawikge tixawän, “Ämindä nandupnäng” yake enakut, inale “Mängälä täpätu bali sipmäng yäwäxawä bulätä epukaying womune kuk,” yang natäpnäng yakut, Boasdän. ¹⁵ Tikengu unetäkän using inikut. “Kwäman täwikga täpi dopän täpi wäsiwän,” yang iniwän, using tahawän, 25 kilo bali wäläkngämike, täko gwäpikngämike, hipdunä taunde kukut.

¹⁶ Tixawän Rulu hawanäle kuwän, using inikut. “Ayina hikngä, kuwi dasing tahak?” yang iniwän, Boasdä ile dasingga pahakulu Rutdä undä inikut. ¹⁷ Inike, unetäkänu using inikut. “‘Hawakale moyo hikngä maxuyo,’ yake bali 25 kilo namik,” yawänä, ¹⁸ Naomitä inikut. “Ayina hikngä, wepdä yiwixayo. Tixawän dasingga tiwixu, äpme yawä natäpiläk. Inale wamu uläknga yawän nomätawikge, äpmanu Boasu doyiwän täkänanggekayang.”

4

Boasdä mängätnäle täkut, Rulun

¹ Tixawän Boasu taunde yämä däkäne, wamu inulung wopwom yiwik yäkakin womune päku, une puku yiwikut. Yiwixawänu, Elimelekge notnä Boasdä natäke yakut täpä une apgut. Apän, Boasdä inikut. “Notna, ane päkapu puku yiwit,” yawän, päku puku yiwikut.

² Tiwänä Boasdä kuhiläle taun yiwixakinu 10 using päke yawän, unuxäyä unekän päku puku yiwä, ³ itä notnä uläpä inikut. “Naomi hipdu Moapdä apgut täpätä kewu notnit Elimelekgäne moningge tek. ⁴ Ge ayäwa natäpiläkge natät. Ge gä notnitde natäke, ile kep kang yiwiläkge uhiwiläkge natäkengu, äminu ane puku yiwiyingu aläkwäk äwä notnambamde kuhiläle yiwixayingu aläkwäk yangge kayine uhing. Tike mehe natäkengu, nomän naniyo, tiwän natäpit. Inale, äminu täpätuyitä uhinangäsändo. Tike gäkän. Tiwänä nä unetä ätumaha bimä,” yawän, äminu uläpäta, “Näta äpme uhiwit,” yang yakut.

⁵ Tiwänä Boasdä yakut. “Täke hikgnä. Gä kewu Naomile kätaxune uhikengu, usinggän Rut Moap nanä kombälu uläpaxäyä aläpiläk. Ge axumgut äminde hängäläpä umanä tāknga yangu using ayiwitning,” yawänä, ⁶ notnä uläpätä yakut. “Using kakengu, nä uhinangäsändo, inale moningu engangale yäminangäsä, moyo mumba kunäng. Ge gika uhing. Douhiwit,” yang inikut.

⁷ Täpduxu unggwengwenkätanu Israel nanä hängä täpätu äminde yanguhiningge natakengu, äminu täpätutä bäläng yayikngä utdoke, äminu auhiwikge natäxakut täpäle imikakut, wamu uläknga yawä nomätänanggengun. ⁸ Ge notnä uläpätä Boasu, “Gika uhing,” yang inikengu, bäläng yayikngä utdoke imikut.

⁹ Tiwänä Boasdä kuhiläle yiwixakinu uläkwäk äwä äminu undä une yiwikin yangu using yänikut. “Ginu äpmanu ananduxawä, Elimelekät wawakngä Malon awä Kilion yangge hängäläpä undä hikngä Naomile kätaxune uhinggat. ¹⁰ Unetäkän daniwilu, Rut Moap nanä Malonde kombälu uläpä nätä mängätnale tänggat, axumgut täpäle hängäläpä awä umanä tāknga yangu usinggän yiwitningge. Ge bapunä gwende uman tāknga itä teng yiwixäwik, Malonde notnäle uman yakengu, ile dombulämdäning, taunäxätanun. Ge ginu äpmanu ananduxawä uhinggat,” yang yanikut.

¹¹ Yawän, kuhiläle yiwixakin awä äminu undä yämä dākäne yiwikin yanggä yakin. “Hiyäkän, ninu angganduxätna uhinggalak. Yawetä mängätä yotdane kopixu uläpä tahawän,

Reselkät Leaxätdä Jekopde engangu meyä dukngikumäläk bimä tiyok. Ge gä Efratkätanu hängäka meyä tiyok. Tixawän Betlehemkätanu umanda tāknga yatäke kopnong. ¹² Yawetä engangu mängälä uläpäle imän dukngikgamixu, inä tahawän gin yänggwälu Juda Tema yangge wawaxu Peres yänggwät tikut bimä tike, umansä käyä tiyok,” yang inikin.

Rutdä Boasde wawak dukngikut

¹³ Tiwänä Boasdä Rulu yotnäne täke kuwän, mängätnä däknğawän, yiwikumäläk. Tiwän Yawetä kitokngä imän, tängäne käyä tiwän, engangu wäwi täpätu dukngikut.

¹⁴ Dukngiwän mängälätä Naomi inikin. “Yawele uman tängenatnim. Itä äpmanu anggandung yiwitnangäsä täpätu anggamik. Äpme Israelkätanu wawakdäkä uläpäle uman tāknga yatäke kopnong. ¹⁵ Tiwän itäyā yiwikiyiwikga pahawän käluk tiwä, äminu täke tixawī, itä äpme gandung yiwik, inale ayikatā wawakga 7 itä tahanangäsä bimä tāknga ayapmike, gäle butayä natäke, dukngikgaminggak,” yawä ¹⁶ Naomitä engang kápā betäxäwik, kang yiwikut.

¹⁷ Tiwän mängälä inalängän yiwixakindä umanä Obet yang inike, “Engangu wäwi uläpä Naomile dukngikngämik,” yang yakin, ämimbamun. Tiwänä Obelu Jesile nanä, tiwän Jesi Dewitde nanä.

King Dewitde bapunä

- 18 Peresde wawaxunetä sakngälatäke ku King Dewilune kukulu using. Peresde wawaxu Hesron.
- 19 Tiwän Hesronde wawaxu Ram. Tiwän Ramde wawaxu Aminadap.
- 20 Tiwän Aminadapde wawaxu Nason. Tiwän Nasonde wawaxu Salmon.
- 21 Tiwän Salmonde wawaxu Boas. Tiwän Boasde wawaxu Obet.
- 22 Tiwän Obetde wawaxu Jesi. Tiwän Jesile wawaxu Dewit.

Awara Baibel
Genesis, Ruth, and Jonah in the Awara Language of
Papua New Guinea
Buk Stat, Rut, na Jona long tokples Awara long Niugini
copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Awara

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0. You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-12-29

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

901be67c-3025-58b6-81c0-9c823153f0ef